

'Archief van verloren kinderen' door Valeria Luiselli

Archief van verloren kinderen is een roman over een samengesteld jong gezin uit New York, dat een soort 'roadtrip' maakt naar het zuiden van de Verenigde Staten. Tegelijk is het een zeer goed gedocumenteerde aanklacht over onrecht in verleden en heden tegen de Apachen/Indianen en over het lot van asielkinderen uit Midden-Amerika.

De moeder heeft een dochter van vijf uit een eerder huwelijk en de vader een zoon van tien. Vader wil verloren geluiden van de laatste Apachen opnemen en moeder wil een documentaire in geluid maken over kinderen die wel de grens overkomen, maar dan stranden en meestal sterven in de woestijn. Na een gezamenlijk geluidsdocumentatie-project in New York vertrekt het gezin naar het zuiden (Arizona, Texas). Het wordt een lange reis over slechte wegen, door bergketens en langs armoedige motels. Het gezin bezoekt de begraafplaats van de Apache krijgsgevangenen en hun grootste held Geronimo. *"Driehonderd Apachen hebben hun laatste rustplaats op dit kerkhof, waar ze als krijgsgevangenen zijn begraven nadat ze zich in 1894 hadden overgegeven aan het Amerikaanse leger en ze worden geroemd vanwege hun 'ijver en doorzettingsvermogen op en lange weg naar een nieuwe manier van leven."* (pag 171)

De relatie tussen de ouders lijkt steeds meer te verstommen. Ze zijn blij met de onbevangingheid van de kinderen. Soms zijn ze even bereid rekening te houden met de wensen van de kinderen. Dan gaan ze zwemmen, indiaantje spelen en worden getraakteerd op donuts.

De kinderen worden als volwassenen behandeld en in volwassen taal aangesproken. Ze worden betrokken in het werk en de 'drive' van de ouders. Hun gedrag wordt afstandelijk beschreven als 'de jongen wil' (we komen nooit zijn naam te weten)

en 'het meisje zegt'. De ouders zien hun kinderen als 'intellectuele gelijken'.

's Nachts leest de moeder het boekje *Treurzangen voor verloren kinderen*, over kinderen op de vlucht in een niet nader gedeut niemandland. Dit boek-in-het-boek verwijst expliciet en minder expliciet naar romans en poëzie. Hier gaat de roman in dialoog met de literaire geschiedenis van Amerika, en vangt het de echo's van stemmen uit het verleden, die wel zijn gehoord. De verhalen over de verloren kinderen lijken steeds meer op de verhalen van de onderdrukking en overgave van de laatste Indianen.

De verloren kinderen in het boekje reizen met hulp van een gehate smokkelaar (De Baas) vanuit Midden-Amerika naar de grens met de Verenigde Staten. Ze worden ziek, raken gewond, lijden honger en dorst, en worden opgesloten in detentiecentra. Ze moeten op rijdende goederentreinen springen (net als vroeger de Apachen) en dagen door de hete woestijn lopen. Op de autoradio hoort de moeder het verhaal van kinderen, die op het vliegtuig terug naar huis zullen worden gezet. Het gezin racet met hun auto naar het vliegveld en ziet nog net het vliegtuig opstijgen, waarna de moeder in een dagenlange depressie vervalt. Ook de kinderen van een van haar vriendinnen, kan ze niet redden. Ze sterven, nadat ze ondergedoken zijn, uiteindelijk in de woestijn.

In het verhaal over zeven verloren kinderen krijgt het grote vluchtelingenverdriet een persoonlijk dramatisch gezicht. Nummer 7 valt van de trein, nummer 6 wordt in elkaar geslagen door 'de Baas'. Nummer 5 wordt op de vlucht langs de muur doodgeschoten. Het verhaal van de twee overgebleven jongens en meisjes, verstrengelt uiteindelijk met de twee New Yorkse kinderen.

De jongen is met zijn zusje Memphis weggelopen uit het motel. Hij hoopt de verloren kinderen te vinden (en dat zijn ouders om die reden bij elkaar zullen blijven), maar ze verdwalen samen. Hij raakt daarna ook zijn zusje nog een paar dagen kwijt. Memphis is heel intelligent en sterk, dus ze vinden elkaar terug en daarna ook de vier verloren kinderen. Uiteindelijk worden de jongen en het meisje door de ouders teruggevonden, maar het huwelijk wordt er niet door gered. De bemiddelende rol van de jongen tussen zijn ouders onderling en tussen de kinderen en de ouders is aandoenlijk beschreven.

De moeder en Memphis zullen terugvliegen naar New York en de jongen spreekt een afscheidsbrief in voor zijn zusje. *"Ons verhaal is waar gebeurd, en diep in je onstuimige hart en in de werveling van je wilde krullen weet jij dat ook. En je hebt mijn foto's en deze opname als bewijs.....Misschien zul je je ooit verloren voelen, maar je mag nooit vergeten, dat je dat niet bent, omdat jij en ik elkaar zeker weer zullen vinden."*

In het boek worden verschillende thema's aangesneden:

- * Helpt het als we de levens van verloren kinderen vastleggen?
- * Wat kunnen we leren van de krijgers (Geronimo en de Apachen) in onze geschiedenis?
- * Willen we de onderdrukking en de slavernij van 'witogen' wel echt onder ogen zien?
- * Relatie tussen de vluchtelingenkinderen van nu en de onderdrukkingen/oorlogen van vroeger.
- * Worden we uiteindelijk niet allemaal vergeten?

Ongeveer de helft van het boek is door de moeder in ik-vorm geschreven en leest meer als een documentaire, dus nogal afstandelijk. Je voelt weinig liefde voor en betrokkenheid bij haar gezin. De andere helft is vanuit de ik-vorm van 'de jongen' geschreven en dan wordt het verhaal spannend en gevoelig. Grappig zijn de spelletjes, de grote fantasieën en gesprekken van de kinderen op de achterbank van de auto. De audioboeken met sprookjes en met heldhaftige geschiedenissen helpen tegen de verveling. Zij zijn zelfstandige overlevers. IJzingwekkend is de stilte van de vader. Hij is 'slechts' de doelgericht werkende chauffeur, registreert stoïcijnse geluiden van vroeger (echo's) en nu, en vertelt over de strijd en overgave van de Apachen.

Archief van verloren kinderen is vooral een goed gedocumenteerd, intelligent, degelijk boek. Knap hoe het verleden verstrengeld wordt met het heden. De theoretische uitweidingen over geluid, documentatie, over wetten, politiek en literatuur, gaan mij soms wat te ver, maar de verhalen van 'de jongen' en de 'treurzangen' zijn een goed tegenwicht.

Uitgeverij Das Mag, 2019
Pagina's 437
Vertaald uit het Engels door Molly van Gelder (*Lost children Archive*)
ISBN 978 9492 478 795

Recensie door Ammy Langenbach, september 2019